SPREAD SHEET

ลิขิต ดลชัย

จาก โลตัส 1-2-3 สู่ เอ็กเซล 4.0

พบกับความแตกต่างในความเหมือนของสุดยอดโปรแกรมสเปรดชีตแห่งวงการ ด้วยความรู้สึกที่ไม่แตกต่าง

โปรแกรมสเปรดชีต Excel 4.0 ของบริษัทไมโครซอฟต์ จัดเป็นซอฟต์แวร์สเปรดชีตยุคใหม่ที่หลายคนเชื่อกันว่ามีขีดความสามารถสูงและใช้งานได้สะดวกง่ายดาย ถึงแม้ว่าจะเป็นโปรแกรมที่โดดเด่น แต่ผู้ใช้งานที่คุ้นเคยกับซอฟต์แวร์เก่าก็ยังยึดมั่นกับของเดิม ทำให้ยังมีผู้หันมาใช้โปรแกรมเอ็กเซลกันไม่มากนัก ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากอุปสรรค์ทางฮาร์ดแวร์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ เพราะโปรแกรมเอ็กเซลจะต้องใช้งานบนเครื่องระดับ 80286 เป็นอย่างต่ำ และควรเป็น 80386 ขึ้นไปจึงจะดีมาก โดยทำงานภายใต้ไมโครซอฟต์วินโดว์ 3.0 ขึ้นไป ด้วยหน่วยความจำหลักราว 4 เมกะไบต์ หรือมากกว่า

สาเหตุใหญ่อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้ใช้งานคุ้นเคยกับขั้นตอนการใช้งานบนซอฟต์แวร์เดิม และไม่ต้องการเรียนรู้ใหม่ บริษัทไมโครซอฟต์ผู้ผลิตเอ็กเซลเองก็พยายามปรับขั้นตอนให้ผู้ใช้ซอฟต์แวร์เดิม (ซึ่งก็คงรู้กันทั่วไปว่าคือโปรแกรมโลตัส 1-2-3 นั่นเอง) สามารถเลือกปรับเปลี่ยนระบบให้ใช้งานคล้ายอยู่บนโลตัส 1-2-3 ดังเช่น การใช้ปุ่มกดบนแป้นพิมพ์ การใช้ฟังก์ชันขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย @ การใช้คำสั่งที่ขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย / เหมือนในโลตัส 1-2-3 เพื่อแสดงเปรียบเทียบด้วยคำสั่งที่ใช้ในเอ็กเซล 4.0 ซึ่งทำให้ผู้ใช้งานค่อย ๆ คุ้นเคยกับเอ็กเซลไปทีละน้อย ๆ

นอกจากนี้ โปรแกรมเอ็กเซล 4.0 ยังพยายามอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้ซอฟต์แวร์เดิม ให้นำข้อมูลไฟล์สเปรดชีตเดิมไม่ว่าจะเป็นไฟล์นามสกุล .WKS, .WK1, .WK3 หรือรูปแบบของไฟล์นามสกุล .FMT ของ WYSIWYG มาอ่านใช้งานในเอ็กเซลได้ และสามารถนำโปรแกรมมาโครในโลตัส 1-2-3 รีลิส 2.01 ทั้งหมดและบางส่วนของรีลิส 2.2, 2.3 มาเรียกใช้ในเอ็กเซล 4.0 ได้อีกด้วย

มุมสเปรดชีตจึงขอนำรายละเอียดเส้นทางเดินสำหรับผู้ที่คุ้นเคยกับโลตัส 1-2-3 เดิม และต้องการเรียนรู้วิธีการใช้ซอฟต์แวร์เอ็กเซล 4.0 มาอธิบาย เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์การใช้โปรแกรมสเปรดชีตยุคใหม่ได้ง่ายขึ้น

ข้อดีของเอ็กเซล

โปรแกรมเอ็กเซล 4.0 นับเป็นซอฟต์แวร์สเปรดชีตยุคใหม่ที่ดีเด่น ซึ่งพอจะสรุปลักษณะพิเศษแยกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. มีขีดความสามารถสูงและใช้งานได้ง่าย

- สามารถใช้เม้าส์ในการเลือกข้อมูลบนเวอร์กชีตเพื่อทำการตัด คัดลอก และนำไปติดปะใหม่ ได้ง่ายและรวดเร็ว (Drag and Drop)

- สามารถเรียกรายการเมนูได้อย่างฉับไวด้วยการกดปุ่มขวาของเม้าส์ ทำให้ผู้ใช้เรียกใช้คำสั่งร่วมที่นิยมใช้บ่อย ๆ อย่างรวดเร็ว คำสั่งร่วมนี้จะตรงกับงานที่ผู้ใช้กำลังทำค้างอยู่ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า Context-sensitive commands

- จะมีระบบ Wizards ที่เป็นระบบให้ความช่วยเหลือแบบออนไลน์ อธิบายขั้นตอนการทำงานเพื่อนำไปสู่งานที่ต้องการได้ง่าย เช่น การให้ขั้นตอนการสร้างรูปกราฟ เป็นต้น

2. มีเครื่องมือช่วยในงานวิเคราะห์ข้อมูลอย่างครบครัน

- มีระบบจัดการ ซึ่งเรียกว่า Scenario Manager ที่ถือเป็นเครื่องวิเคราะห์ What-If ที่ดีมาก ช่วยให้เราสร้างงาน What-If หลายชิ้น พร้อมกับให้ข้อสรุปอย่างรวดเร็ว

- สามารถสรุปข้อมูลจากตารางฐานข้อมูลในลักษณะที่เรียกว่า crosstabs เพื่องานเชิงวิเคราะห์ได้ง่ายและรวดเร็ว

- ในเอ็กเซล 4.0 มีฟังก์ชันทางด้านการเงิน สถิติ วิศวกรรม และวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น คือมีรวมกันมากกว่า 160 ฟังก์ชัน ทำให้สามารถนำมาใช้ในงานวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลขได้ดียิ่งขึ้น

- เพิ่มลักษณะพิเศษ ซึ่งเรียกว่า Outline ให้ผู้ใช้สามารถมองเห็นข้อมูลเวอร์กชีตได้หลายระดับ คืออาจมีการขยายหรือลดขนาดปิดซ่อนเอาไว้เป็นระดับชั้น

- สามารถจัดเก็บเวอร์กชีตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ในไฟล์เดียวในลักษณะที่เรียกว่า Workbook เพื่อให้ผู้ใช้จัดการบริหารโครงการได้ง่าย เป็นการใช้ตารางสารบาญในการเรียกค้น จัดการ และใช้ไฟล์ร่วมกัน

- มีขีดความสามารถให้จัดการเรียกค้นฐานข้อมูลที่อยู่ไกลหรืออยู่ในรูปแบบของโปรแกรมอื่นได้

- สามารถนำข้อมูลหลายเวอร์กชีต ที่อาจมีหลายรูปแบบหลายชนิดมารวมกันภายในเวอร์กชีตหนึ่งได้ง่าย

3. มีเครื่องมือช่วยในงานนำเสนอข้อมูลที่ดี

- ในเอ็กเซล 4.0 มีการตรวจสอบตัวสะกด ที่เรียกว่า Spelling Checker บรรจุรวมอยู่ภายใน ทำให้ผู้ใช้นำมาตรวจสอบข้อความต่าง ๆ ได้ดี

- มีระบบจัดการรายงาน ซึ่งเรียกว่า Report Manager สำหรับให้ผู้ใช้กำหนดตำแหน่งพื้นที่ต่าง ๆ ของเวอร์กชีตเพื่อแสดงเป็นบริเวณข้อมูล บริเวณของรูปกราฟ และนำออกพิมพ์เป็นงานที่สวยงาม

- มีคลังภาพ ซึ่งเรียกว่า gallery เป็นรูปกราฟสำเร็จมากกว่า 90 รูปให้ผู้ใช้นำไปปรับแต่ง เปลี่ยนแปลงแก้ไขเป็นรูปกราฟของตนเองได้ง่ายและรวดเร็ว

4. มีเครื่องมือช่วยให้ผู้ใช้เดิมบนโปรแกรมโลตัส 1-2-3 สามารถปรับเปลี่ยนมาใช้เอ็กเซล 4.0 ได้ง่าย

- มีระบบช่วยเหลือสำหรับผู้ใช้โลตัส 1-2-3 โดยเฉพาะเพื่อให้การสวิตช์จากโลตัส 1-2-3 มาสู่เอ็กเซล 4.0 เป็นไปอย่างราบเรียบง่ายดาย

- มีตัวแปรโปรแกรมมาโครของโลตัส 1-2-3 อยู่ภายในเพื่อให้ไฟล์โปรแกรมมาโครเดิมบนโลตัส 1-2-3 มาใช้งานในเอ็กเซล 4.0 ได้โดยไม่ต้องเสียเวลามาสร้างโปรแกรมมาโครใหม่

- ไฟล์เดิมบนโลตัส 1-2-3 ที่มีนามสกุล .WKS, .WK1 และ .WK3 ตลอดจนไฟล์รูปแบบของ Impress หรือ WYSIWYG ก็สามารถนำมาใช้บนเอ็กเซล 4.0 ได้ทันที ซึ่งอาจต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขบ้างแต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ข้อแตกต่างเบื้องต้นระหว่าง 1-2-3 กับเอ็กเซล

โดยที่โลตัส 1-2-3 เป็นซอฟต์แวร์สเปรดชีตที่เป็นเจ้าของตลาดมาเป็นเวลานานหลายปี จนมีผู้นิยมใช้คุ้นเคยกันมาก ซอฟต์แวร์ใหม่ที่จะแข่งขันด้วยก็ต้องพยายามคงรูปแบบของซอฟต์แวร์เดิมไว้บางส่วนด้วย ดังนั้นซอฟต์แวร์ใหม่ไม่ว่าจะเป็นควอตโตรโปรหรือเอ็กเซล ก็จะมีลักษณะที่คล้าย ๆ กับโลตัส 1-2-3 แต่จะให้เหมือนกันทุกประการก็คงไม่ได้เช่นกัน

ไมโครซอฟต์เอ็กเซล 4.0 ทำงานอยู่ภายใต้วินโดวส์จึงมีรูปแบบหน้าต่างและหน้าจอภาพแตกต่างกับโลตัส 1-2-3 โดยจะมีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างวินโดวส์และลักษณะของโลตัส 1-2-3 อยู่บ้าง ดังในรูปที่ 1 เป็นหน้าต่างของเอ็กเซล 4.0 ที่แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

ก. ชื่อโปรแกรมไมโครซอฟต์เอ็กเซลที่บรรทัดแรก อาจ

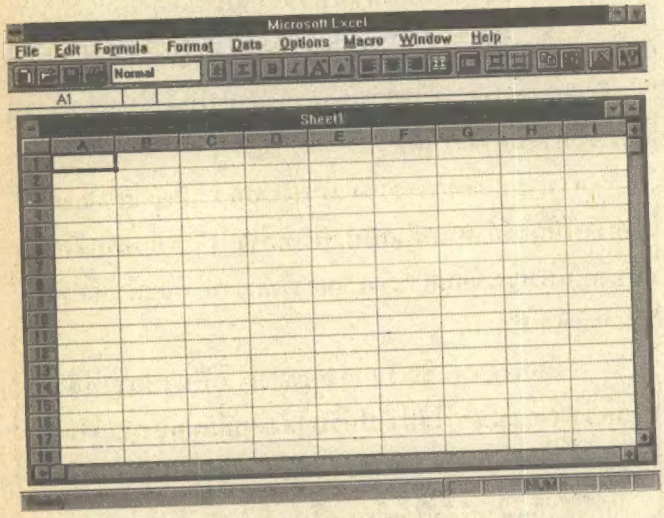

รูปที่ 1 ช่องหน้าต่างแรกของการเรียกใช้โปรแกรมเอ็กเซล 4.0

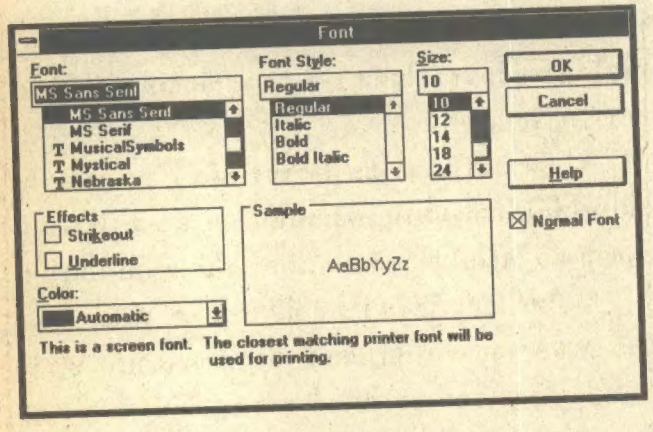

รูปที่ 2 ช่องหน้าต่างไดอะล็อกบ็อกซ์จากการเรียกเมนูย่อย

ตามด้วยชื่อไฟล์เวอร์กชีตที่กำลังเปิดใช้อยู่ โดยช่องหน้าต่างของเวอร์กชีตนั้นปรับมาแสดงรูปเต็ม ที่เรียกว่า Maximize

ข. บรรทัดที่สองถัดไปจะเป็นรายการเมนู (Menu bar) ซึ่งจะปรากฏให้เห็นโดยไม่ต้องเรียกคำสั่ง / เหมือนในโลตัส 1-2-3 เราอาจใช้เม้าส์ชี้ไปเลือกรายการบนเมนูแล้วกดเลือกด้วยปุ่มซ้ายของเม้าส์ หรือใช้เลือกรายการจากปุ่มกดแป้นพิมพ์ด้วยการกดปุ่ม Alt แล้วตามด้วยปุ่มตัวอักษรของรายการเมนูที่ขีดเส้นใต้เอาไว้

ค. บรรทัดที่สามจะเป็นรูปภาพไอคอนให้เลือกใช้ด้วยการกดปุ่มซ้ายของเม้าส์ (Toolbar) นับเป็นวิธีการใช้งานที่ง่ายและสะดวกขึ้น เพราะผู้ใช้เลือกไอคอนรูปเดียวเหมือนการใช้คำสั่งหลาย ๆ คำสั่งที่เรียงต่อกัน

ง. บรรทัดที่สี่จะเป็นพื้นที่แสดงตำแหน่งของตัวชี้เซล (Reference area) และพื้นที่แสดงสูตรการคำนวณ หรือข้อมูลที่บรรจุภายในเซลที่ตัวชี้เซลชี้อยู่ (Formula bar)

จ. พื้นที่ถัดไปจะเป็นพื้นที่ของเวอร์กชีต ที่ประกอบด้วยชื่อหัวคอลัมน์ซึ่งเป็นตัวอักษร A, B, C,... และชื่อหัวบรรทัดหรือแถวเป็นตัวเลขเหมือนกับบนโลตัส 1-2-3 ข้อแตกต่างของเวอร์กชีตในเอ็กเซล 4.0 นี้จะมีแถบตัวเลื่อนเซลทั้งทางด้านขวาเพื่อเลื่อนตามแนวดิ่ง และทางด้านล่างเพื่อเลื่อนตามแนวนอน (ตามลักษณะของวินโดวส์ทั่ว ๆ ไป)

ฉ. บรรทัดสุดท้ายจะเป็นแถบแสดงสถานภาพ (Status bar) เพื่อบอกโหมดการทำงานข้อความอธิบายคำสั่ง และข้อความบอกความผิดพลาด ทางด้านขวาจะเป็นบริเวณเพื่อแสดงสถานภาพเปิดหรือปิด เช่น Numlock Scrolllock Caps-lock และ Insert/Overwrite เป็นต้น

รูปร่างหน้าตาของหน้าต่างที่กล่าวในรูปที่ 1 เป็นลักษณะทั่วไป ซึ่งผู้ใช้อาจปรับเปลี่ยนแก้ไขให้แตกต่างจากรูปนี้ก็ได้ เช่น จะให้มีรูปไอคอนเพิ่มเติมในตอนล่างของเวอร์กชีตอีกก็ได้ เป็นต้น

เนื่องจากเอ็กเซล 4.0 ทำงานภายในวินโดวส์ ดังนั้นการเรียกใช้คำสั่งต่าง ๆ ตามเมนูก็จะได้ช่องหน้าต่างเล็ก ๆ ปรากฏขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้เลือกรายละเอียดของคำสั่งเพิ่มขึ้นอีกในลักษณะที่เรียกว่าไดอะล็อกบ็อกซ์ (Dialog Box) ดังรูปที่ 2 ซึ่งลักษณะเช่นนี้ เราก็ได้พบเห็นกันบ้างแล้วในโลตัส 1-2-3 โดยเฉพาะสำหรับโลตัส 1-2-3 รีลิส 2.3 ขึ้นไป ที่นิยมเรียกกันว่า Setting เช่น Printing Setting Global Setting เป็นต้น การเรียกใช้งานโดยการปรับเปลี่ยนค่าในไดอะล็อกบ็อกซ์หรือใน Setting ด้วยเม้าส์จะทำให้ผู้ใช้สะดวกมากขึ้น เพราะไม่ต้องเรียกผ่านเมนูที่มีหลายขั้นตอนมากทีเดียว

ภายในไดอะล็อกบ็อกซ์ตามตัวอย่างในรูปที่ 2 จะประกอบด้วยการเลือกค่าหลายแบบ คือ

ก. แบบ List box ที่มีรายการเลือกต่าง ๆ แสดงไว้ ถ้าต้องการเลือกรายการใดก็เลื่อนตัวชี้ไปชี้รายการนั้น ในกรณีที่มีรายการเลือกมากกว่าพื้นที่ของช่องหน้าต่างที่แสดงก็จะมีแถบตัวเลื่อนบอกว่ายังมีรายการเลือกเหลืออยู่อีก

ข. แบบ Check box จะเป็นรายการเลือกที่มีสองสถานภาพของการเปิดหรือปิด ต้องการให้มีหรือไม่มี โดยจะแสดงรายการเป็นกล่องสี่เหลี่ยม ถ้าไม่มีเครื่องหมายกากบาทภายในจะถือเป็นการปิด และถ้ามีกากบาทก็จะเป็นการเปิดสั่งให้มีหรือต้องการ เราสามารถเลือกรายการด้วยการใช้เม้าส์กดเลือกได้สะดวกมากกว่าการใช้แป้นพิมพ์ที่ค่อนข้างทำได้ช้า

ค. แบบ Drop-down List เป็นรายการเลือกที่มีตัวเลือกหลายตัวถูกปิดไว้ไม่ได้แสดง เวลาเลือกรายการจะใช้เม้าส์กดที่ปุ่มลูกศรลง แสดงรายการที่ทอดยาวลงข้างล่างเสียก่อน แล้วจึงเลือกรายการ

ง. แบบ Command button เป็นแบบปุ่มกดไอคอนของการเลือกคำสั่งตามข้อความที่ปรากฏ เช่น ปุ่ม OK, Cancel หรือ ปุ่ม Help เป็นต้น

คำอธิบายความแตกต่างของซอฟต์แวร์

หากเราใช้งานโลตัส 1-2-3 มานานพอสมควร เราจะคุ้นเคยกับศัพท์หรือคำอธิบายข้อความที่ปรากฏในโลตัส 1-2-3 ได้ดี เช่น คำว่า border จะหมายถึงแถบบอกแถวและคอลัมน์ คำว่า Global จะหมายถึงทั้งเวอร์กชีต คำว่า Label-prefix จะหมายถึงตัวอักษรนำบอกการจัดตำแหน่งข้อมูลตัวอักษร ชิดซ้าย ชิดขวา หรืออยู่กลาง หรือ Input range จะหมายถึงกลุ่มเซลของฐานข้อมูลนำเข้าต้นทางก่อนนำไปผ่านเงื่อนไขเพื่อออกไปสู่เอาต์พุตของการเรียกค้นฐานข้อมูล เป็นต้น

ในเอ็กเซล 4.0 ได้เปลี่ยนแปลงคำอธิบายความหรือคำศัพท์ที่เคยพบในโลตัส 1-2-3 หลายคำทีเดียว ซึ่งหากผู้ใช้งานเดิมอยากจะสวิตช์ไปใช้เอ็กเซล 4.0 ก็ควรรู้หรือเข้าใจศัพท์ต่าง ๆ เอาไว้ด้วย ตารางรูปที่ 3 จะเป็นการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่คล้ายหรือเสมอเหมือนของซอฟต์แวร์ทั้งสอง ซึ่งหากพิจารณาในความหมายกันอย่างพินิจพิเคราะห์แล้ว เราสามารถทำความเข้าใจได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ยากเย็นนัก

ความช่วยเหลือสำหรับผู้ใช้ 1-2-3

ขณะอยู่ในเอ็กเซล 4.0 เราสามารถเรียกขอความช่วยเหลือด้วยการเรียกใช้คำสั่ง Help จากเมนูหลัก ซึ่งจะได้เมนูย่อยตามรูปที่ 4 และในเมนูย่อยหนึ่งนั้นจะเป็นความช่วยเหลือสำหรับผู้ใช้โลตัส 1-2-3 มาก่อน (Help for Lotus 1-2-3 Users) เมื่อเลือกรายการนี้แล้ว เราจะได้ช่องหน้าต่างเฉพาะสำหรับรายการนี้ดังรูปที่ 5

ช่องหน้าต่างนี้จะให้ผู้ใช้ที่คุ้นเคยกับโลตัส 1-2-3 เลือกคำสั่งที่เคยใช้จากเมนูที่อยู่ในกรอบซ้าย แล้วติดตามดูว่าคำสั่งที่เลือกนั้นตรงกับคำสั่งใดของเอ็กเซลบ้าง หรือดูการสาธิตการทำงานของเอ็กเซลตามคำสั่งของ 1-2-3 นั้น ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ผู้ที่เคยใช้โลตัส 1-2-3 มาแล้ว เรียนรู้การใช้เอ็กเซลไปทีละน้อย ๆ

รูปที่ 3 ตารางเปรียบเทียบคำศัพท์ที่มีความหมายเหมือนกันในโลตัส 1-2-3 และเอ็กเซล

Lotus 1-2-3 term	Microsoft Excel term
@Function	Function
Address	Reference
Anchor cell	Selecting a range of cells
Border	Row and column headings
CALC indicator	Status bar
Cell pointer	Active cell
Column labels	Column headings
Command prompt	Dialog box
Control panel	Menu bar, formula bar, status bar
Copy	Copy, and then paste
Crosshatching	Chart patterns
Current cell	Active cell
Current worksheet	Active worksheet, chart, or macro sheet
Cursor	Insertion point
Data labels	Data marker labels
Data range	Data series
Data table 1	One-input table
Data table 2	Two-input table
Date format	Number format
Erase	Clear
Formula criteria	Computed criteria
Global	Workspace
Graph	Chart
Graph labels	Chart text
Graph titles	Chart titles
Highlight	Select or selection
Indicator	Status bar
Input range	Database range
Label	Text
Label-prefix	Alignment
Label/matching criteria	Comparison criteria
Logical 0	FALSE
Logical 1	TRUE
Menu pointer	Menu selection
Mode indicator	Status bar
Move	Cut, and then paste
Number/matching criteria	Comparison criteria
Numeric format	Number format
Output range	Extract range
Picture file	Chart document
Pointer movement keys	Arrow keys
Print range	Print area
Print Graph	Printing a chart
Prompt	Dialog box
Protected cell	Locked/protected cell
Range highlight	Selected range
Repeating label	Fill alignment
Retrieve a file	Open a file
Row numbers	Row headings
Stacked bar graph	Column chart, bar chart
Status indicator, status line	Status bar
String	Text
Target cell	Dependent cell
Target file	Dependent document
Time format	Number format
Titles	Split worksheet window with frozen panes
Translate utility	Open and Save As commands on the File menu
Value	Number
Window	Multiple windows, pane

ผู้ใช้ความช่วยเหลือนี้สามารถเลือกชนิดของความช่วยเหลือได้สามแบบ (กรอบ Help Options) คือแสดงคำสั่งของเอ็กเซลที่ทำงานได้เหมือนกัน (Instructions) หรือเลือกให้สาธิตการทำงาน (Demo) ในกรณีของการสาธิตนี้ผู้ใช้สามารถตั้งความเร็วของการแสดงงานสาธิตให้เร็วขึ้นหรือช้าลงก็ได้ หรือเลือกให้อธิบายความช่วยเหลือของเอ็กเซลสำหรับคำสั่งที่ทำงานได้เหมือนคำสั่งของโลตัส 1-2-3 ที่ต้องการนั้น ๆ ด้วยการกดปุ่ม More Help... ที่อยู่มุมล่างขวาของช่องหน้าต่าง

เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียกความช่วยเหลืออยู่เป็นประจำ เราสามารถปรับตั้งให้เข้าสู่ความช่วยเหลือที่กล่าวข้างต้น ถ้าเรากดปุ่ม / (slash) บนแป้นพิมพ์ ซึ่งการเรียก / ต่อไป ก็คือการเรียกใช้รายการ Help for Lotus 1-2-3 User นั่นเอง วิธีการปรับตั้งนี้จะต้องเรียกผ่านเมนูหลักของเอ็กเซลด้วยรายการ Options (เรียกโดยการเลื่อนตัวชี้ของเม้าส์ไปรายการ Options แล้วกดปุ่มซ้ายของเม้าส์ หรือถ้าเรียกจากแป้นพิมพ์จะเป็นการกดปุ่ม Alt พร้อมกับปุ่มตัวอักษร O)

จากเมนูย่อยของ Options ตามรูปที่ 6 เลือกรายการ Workspace (ใช้เม้าส์เลือกหรือกดปุ่ม W จากแป้นพิมพ์) เราจะได้ช่องหน้าต่างดังรูปที่ 7 และที่ช่องกรอบสี่เหลี่ยมของรายการ Alternate Menu Or Help Key ให้ใส่เครื่องหมาย / (slash) เข้าไป (อาจใช้การกดปุ่ม Alt พร้อมกับ A แล้วตามด้วย /) เราอาจกำหนดปุ่มอื่นแทนเครื่องหมาย / ก็ได้ ขึ้นกับความพอใจของผู้ใช้เอง โดยทั่วไปจะใช้เครื่องหมาย / หลังจากนั้นให้เลือกปุ่ม Lotus 1-2-3 Help Option (ด้วยการกดปุ่ม Alt พร้อมกับ L ที่แป้นพิมพ์) แล้วกดปุ่ม OK ด้วยเม้าส์หรือปุ่ม Enter จากแป้นพิมพ์

การปรับเปลี่ยนใช้งานปุ่มกดของแป้นพิมพ์

ปุ่มกดต่าง ๆ ของแป้นพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นปุ่ม Home ปุ่ม Tab ปุ่ม F6 ฯลฯ จะมีความหมายใช้งานเฉพาะภายในเวอร์กชีต เพื่อให้ตัวชี้เซลกระโดดไปในตำแหน่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งในเอ็กเซล 4.0 และโลตัส 1-2-3 จะใช้ปุ่มกดไม่เหมือนกัน แต่เพื่อให้ผู้คุ้นเคยกับโลตัส 1-2-3 ยังคงใช้รูปแบบปุ่มกดของเดิมในเอ็กเซล 4.0 ได้ ภายในซอฟต์แวร์เอ็กเซล 4.0 จึงยอมเปิดทางให้เลือกว่าต้องการให้ปุ่มกดทำงานตามแบบของเอ็กเซล 4.0 หรือจะให้ใช้งานตามแบบของโลตัส 1-2-3

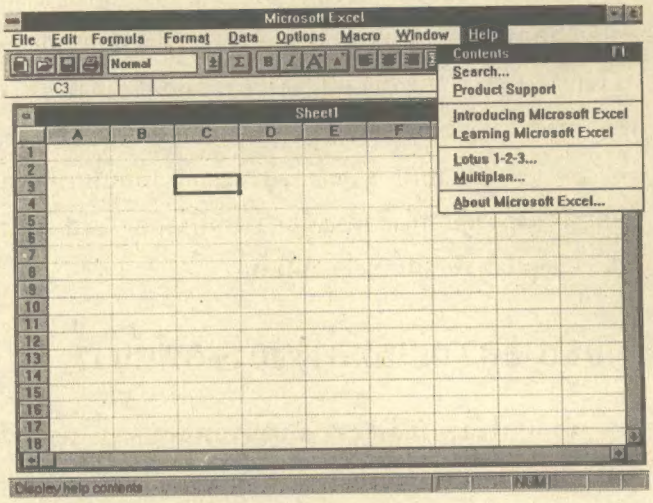

รูปที่ 4 เมนูย่อยของคำสั่ง Help

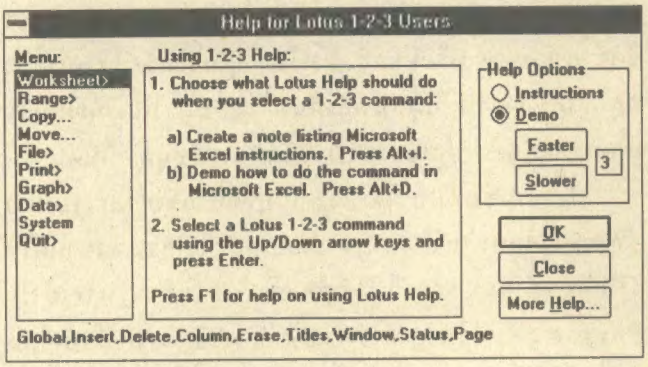

รูปที่ 5 ช่องหน้าต่างขอความช่วยเหลือสำหรับผู้ใช้โลตัส 1-2-3

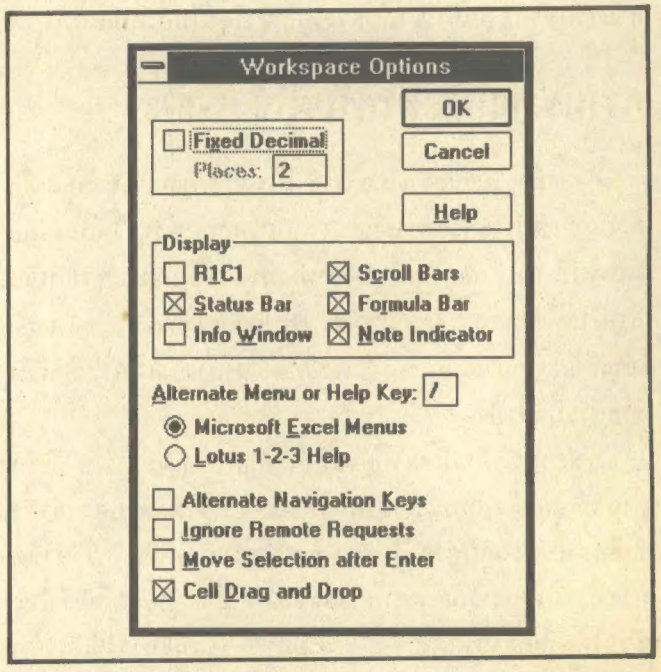

รูปที่ 6 ช่องหน้าต่างการเรียกคำสั่ง Options แล้วตามด้วยรายการ Workspace

การปรับเปลี่ยนใช้งานปุ่มกดจะเรียกผ่านคำสั่ง Option จากเมนูหลักและเรียกรายการย่อย Workspace (ด้วยการกดปุ่ม Alt พร้อมกับ O แล้วตามด้วยกดปุ่ม W) ซึ่งเราจะได้ช่องหน้าต่างของ Workspace ดังรูปที่ 7 ภายในช่องหน้าต่างนี้จะมีรายการ Alternate Navigation Keys สำหรับให้เลือกเปิดปิดการใช้งานปุ่มกดนอกเหนือจากที่ใช้เอ็กเซลเดิมหรือไม่ หากต้องการปรับเปลี่ยนใช้ตามโลตัส 1-2-3 ก็ให้หมายกากบาทในกรอบสี่เหลี่ยม (ด้วยการใช้เม้าส์หรือกดปุ่ม Alt พร้อมกับ K ที่แป้นพิมพ์) หลังจากนั้นให้กดปุ่ม OK ด้วยเม้าส์หรือกดปุ่ม Enter ที่แป้นพิมพ์

หน้าที่การใช้งานของปุ่มกดแสดงเฉพาะส่วนที่แตกต่างกันระหว่างในโหมดของเอ็กเซล 4.0 กับการเปลี่ยนในโหมดโลตัส 1-2-3 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 8

การปรับเปลี่ยนให้แป้นพิมพ์ใช้งานปุ่มกดเหมือนโลตัส 1-2-3 ด้วยการเปิดสวิตช์ Alternate Navigation Keys เป็น ON หรือมีกากบาทแล้ว นอกจากจะใช้ควบคุมการกระโดดของตัวชี้เซลแล้ว ยังสามารถใช้ตัวอักษรพิเศษจัดตำแหน่งของข้อมูลตัวอักษรเหมือนในโลตัส 1-2-3 ได้ด้วย คือใช้เครื่องหมาย ' (ลูกน้ำบน) บอกการจัดข้อมูลชิดซ้าย เครื่องหมาย " (ฟันหนู) บอกการจัดข้อมูลชิดขวา เครื่องหมาย ^ (หมวก) บอกการจัดข้อมูลตรงกลาง และใช้เครื่องหมาย \ (backslash) บอกให้พิมพ์ตัวอักษรซ้ำกันตลอดทั้งเซล

นอกจากนี้การปรับตั้งใช้ปุ่มกดเหมือนโลตัส 1-2-3 ยังสามารถนำไปใช้งานในโหมดการค้นหาข้อมูลภายใต้คำสั่ง /Data Find ได้เหมือนโลตัส 1-2-3 คือการใช้ปุ่มลูกศรซ้ายและขวาเป็นการเลื่อนฟิลด์ภายในเรคอร์ดไปทางซ้ายและขวาครั้งละฟิลด์ตามลำดับ การกด Home และ End จะเป็นการย้ายหรือกระโดดไปยังเรคอร์ดแรกและเรคอร์ดสุดท้ายของฐานข้อมูลตามลำดับอีกด้วย

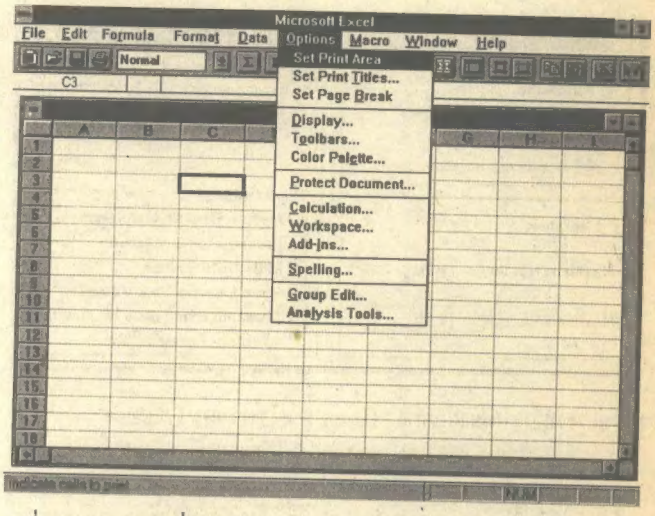

รูปที่ 7 เมนูย่อยของคำสั่ง Options

การนำเข้าสูตรคำนวณและชื่อกลุ่มเซล

สูตรการคำนวณที่ใช้ในเอ็กเซลจะแตกต่างกับที่ใช้ในโลตัส 1-2-3 มาก การขึ้นต้นของสูตรคำนวณจะเริ่มด้วยเครื่องหมายเท่ากับ (=) ต่างกับโลตัส 1-2-3 ที่ขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย @ ซึ่งเราอาจขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย @ ก็ได้ในการใส่ฟังก์ชันชื่อฟังก์ชันไม่ต้องขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย @

ปุ่มกด	การทำงานในเอ็กเซล 4.0 Alternate Navigation keys = OFF	การทำงานในโลตัส 1-2-3 Alternative Navigation keys = ON
Ctrl + ปุ่มลูกศรทางซ้าย	เลื่อนเซลไปทางซ้ายหนึ่ง-บล็อกข้อมูล	เลื่อนเซลไปทางซ้ายหนึ่งหน้า
Ctrl + ปุ่มลูกศรทางขวา	เลื่อนเซลไปทางขวาหนึ่ง-บล็อกข้อมูล	เลื่อนเซลไปทางขวาหนึ่งหน้า
Home	กระโดดไปที่จุดเริ่มต้นของแถว	กระโดดไปที่ตำแหน่ง A1
Ctrl + ปุ่ม Page Up	เลื่อนเซลไปทางซ้ายหนึ่งหน้า	เลื่อนกระโดดไปงานกลุ่มต่อไป
Ctrl + ปุ่ม Page Down	เลื่อนเซลไปทางขวาหนึ่งหน้า	เลื่อนกระโดดไปงานกลุ่มก่อนหน้านี้
Tab	เลื่อนเซลไปทางขวาหนึ่งเซล	เลื่อนเซลไปทางขวาหนึ่งหน้า
Shift + Tab	เลื่อนเซลไปทางซ้ายหนึ่งเซล	เลื่อนเซลไปทางซ้ายหนึ่งหน้า

รูปที่ 8
การเปรียบเทียบการใช้งานปุ่มกดแป้นพิมพ์เพื่อควบคุมการกระโดดของเซลตัวชี้จากการเปลี่ยนการทำงานด้วย Alternate Navigation Keys (แสดงเฉพาะส่วนที่แตกต่างกันเท่านั้น)

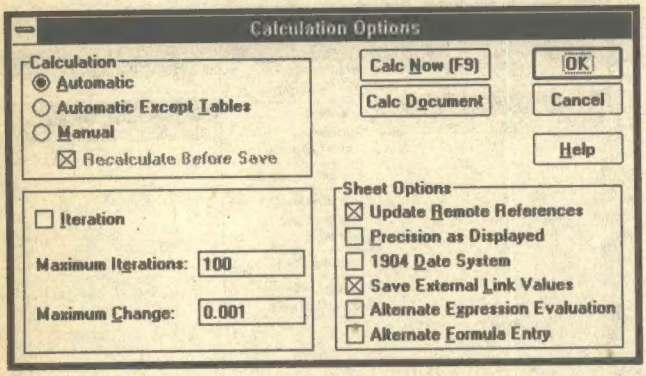

รูปที่ 9 ช่องหน้าต่างเรียกผ่านคำสั่ง Options ตามด้วยรายการ Calculation

แต่ถ้าจะนำด้วยเครื่องหมาย @ ก็ได้เช่นกัน ส่วนกลุ่มเซลที่ใช้เครื่องหมายจุดเพื่อบอกเป็นกลุ่มเซล เช่น A1..A5 ในเอ็กเซลจะใช้เป็นเครื่องหมาย colon (:) แทนคือ A1:A5

ดังนั้นการใช้สูตรคำนวณ @AVG(A1..A5) ที่พบในโลตัส 1-2-3 ถ้าต้องการนำมาใช้ในเอ็กเซล 4.0 จึงต้องมีการแปลงเสียก่อน ภายในเอ็กเซล 4.0 สามารถให้ผู้ใช้ปรับตั้งให้เกิดการแปลงสูตรการคำนวณอย่างอัตโนมัติ โดยสูตรการหาค่าเฉลี่ยของกลุ่มเซล A1 ถึง A5 จะแปลงได้เป็น = AVERAGE (A1:A5)

วิธีการปรับตั้งเปลี่ยนแปลงสูตรนี้จะเรียกสั่งผ่านจากรายการ Options ของเมนูหลัก แล้วเลือกรายการ Calculation (กดปุ่ม Alt พร้อมกับ O แล้วตามด้วยปุ่ม C) ซึ่งจะได้ช่องหน้าต่างดังรูปที่ 9 จากนั้นเป็นการเลือกตั้งให้ใช้ Alternate Formula Entry ที่เป็นกรอบสี่เหลี่ยมหรือไม่ ในที่นี้ใช้ใส่กากบาทไว้ (ด้วยการใช้เม้าส์ หรือกดปุ่ม Alt พร้อมกับ F จากแป้นพิมพ์) แล้วกดปุ่ม OK ด้วยเม้าส์ หรือกด Enter จากแป้นพิมพ์

ถ้าเราเลือกใช้ Alternate Formula Entry เพื่อปรับเปลี่ยนสูตรคำนวณของโลตัส 1-2-3 ได้แล้ว เรายังใช้ชื่อของกลุ่มเซลได้เหมือนในโลตัส 1-2-3 อีกด้วย การป้อนตำแหน่งของกลุ่มเซลใส่ลงในสูตรตามชื่อที่เคยกำหนดไว้แล้ว หลังจากที่ยอมรับการป้อนสูตรคำนวณแล้วชื่อของกลุ่มเซลจะลงไปปรากฏในสูตรคำนวณแทนที่กลุ่มเซลที่เคยพิมพ์ไว้ในการแก้ไขตำแหน่งของชื่อกลุ่มเซลภายในสูตรคำนวณ ก็จะแสดงออกมาเป็นตำแหน่งเซลก่อนและจะเปลี่ยนกลับไปเป็นชื่อกลุ่มเซลภายหลังหลังจากกดปุ่ม Enter รับสูตรคำนวณนั้นแล้ว

การลบชื่อกลุ่มเซลออกไปจะมีผลส่งไปยังสูตรคำนวณที่ใช้ชื่อของกลุ่มนั้น ๆ ให้มีการแสดงเป็นตำแหน่งกลุ่มเซลมาแทนที่ชื่อกลุ่มเซลที่ถูกลบออกไป นอกจากนี้ยังย่อมรับการใช้เครื่องหมายดอลล่าร์ ($) นำหน้าชื่อกลุ่มเซลเพื่อทำให้อ้างกลุ่มเซลนั้นแบบแอบโซลูต

ฟังก์ชันของโลตัส 1-2-3 จะคล้ายคลึงกับของเอ็กเซล 4.0 มาก ดังตารางรูปที่ 10 จึงทำให้การแปลงสูตรคำนวณที่ประกอบด้วยฟังก์ชันต่าง ๆ เป็นไปง่ายและสะดวกรวดเร็ว ซึ่งบางฟังก์ชันจะมีการใช้ลำดับของอาร์กิวเมนต์สลับตำแหน่งไม่เหมือนกับโลตัส 1-2-3 เลยทีเดียว

รูปที่ 10 ตารางเปรียบเทียบฟังก์ชันของโลตัส 1-2-3 กับเอ็กเซล 4.0

ฟังก์ชันในโลตัส 1-2-3	ฟังก์ชันในเอ็กเซล 4.0
@@	INDIRECT(ref_text,a1)
@ABS	ABS(number)
@ACOS	ACOS(number)
@ASIN	ASIN(number)
@ATAN	ATAN(number)
@ATAN2	ATAN2(x_num, y_num)
@AVG	AVERAGE(nuber1, number2,...)
@CELL	CELL(into_type, reference)
@CELLPOINTER	CELL(info_type)
@CHAR	CHAR(number)
@CHOOSE	CHOOSE(index_num, value1, value2,...)
@CLEAN	CLEAN(text)
@CODE	CODE(text)
@COLS	COLUMNS(array)
@COS	COS(number)
@COUNT	COUNTA(value1, value2,...)
@CTERM	NPER(rate, pmt, pv, fu, type)
@DATE	DATE(year, month, day)
@DATEVALUE	DATEVALUE(date_text)
@DAVG	DAVERAGE(database, field, criteria)
@DAY	DAY(serial_number)
@DAY360 (รีลิส 3 & W)	DAYS360(start_date, end_date)
@DCOUNT	DCOUNTA(database, field, criteria)
@DDB	DDE(cost, salvage, life, [eriod, factor)
@DGET	DGET(database, field, criteria)
@DMAX	DMAX(database, field, criteria)
@DMIN	DMIN(database, field, criteria)
@DSTD	DSTDEVP(database, field, criteria)
@DSTDS (รีลิส 3 & W)	DSTDEV(database, field, criteria)
@DSUM	DSUM(database, field, criteria)
@DVAR	DVARP(database, field, criteria)
@DVARS (รีลิส 3 & W)	DVAR(database, field, criteria)
@ERR	ไม่มี
@EXACT	EXACT(text1, text2)
@EXP	EXP(number)
@FALSE	FALSE( )
@FIND	FIND(find_text, within_text, start_at_num)
@FV	FV(rate, nper, pmt, pv, type)
@HLOOKUP	HLOOKUP(lookup_value, table_array, row_index_num)
@HOUR	HOUR(serial_number)

รูปที่ 10 (ต่อ)

@IF	IF(logical_test, value_if_true, value_if_false)
@INDEX	INDEX(array, row_num, column_num)
@INT	TRUNC(number, num_digits)
@IRR	IRR(ralue, guess)
@ISERR	ISERR(value)
@ISNA	ISNA(value)
@ISNUMBER	ISNONTEXT(value)
@ISRANGE (รีลิส 3 & W)	ISREF(value)
@ISSTRING	ISTEXT(value)
@LEFT	LEFT(text, num_chars)
@LENGTH	LEN(text)
@LN	LN(number)
@LOWER	LOWER(text)
@LOG	LOG(number base)
@MAX	MAX(number1, number2)
@MID	MID(text, start_num, num_chars)
@MIN	MIN(number1, number2,...)
@MINUTE	MINUTE(serial_number)
@MOD	MOD(number, divisor)
@MONTH	MONTH(serial_number)
@N	N(value)
@NA	NA( )
@NOW	NOW( )
@NPV	NPV(rate, value1, value2,...)
@PI	PI( )
@PMT	PMT(rate, nper, pv, fu, type)
@PROPER	PROPER(text)
@PV	PV(rate, nper, pmt, fu, type)
@RAND	RAND( )
@RATE	RATE(nper, pmt, pv, fu, type, guess)
@REPEAT	REPT(text, number_times)
@REPLACE	REPLACE(old_text, start_num, num_chars, nem_text)
@RIGHT	RIGHT(text, num_chars)
@ROUND	ROUND(number, num_digits)
@ROWS	ROWS(array)
@S	T(Value)
@SECOND	SECOND(Serial_number)
@SIN	SIN(number)
@SLN	SLN(cost, salvage, life)
@SORT	SORT(number)
@STD	STDEVP(number1, number2,...)
@STDS (รีลิส 3 & W)	STDEV(number1, number2,...)
@STRWG	FIXED(number, decimals, no_commas)
@SUM	SUM(number1, number2,...)
@SYD	SYD(cost, salvage, life, per)
@TAN	TAN(number)
@TERM	NPER(rate, pmt, pv, fu, type)
@TIME	TIME(hour, minute, second)
@TIMEVALUE	TIMEVALUE(time_text)
@TODAY	TODAY( )
@TRIM	TRIM(text)
@TRUE	TRUE( )
@UPPER	UPPER(text)
@VALUE	VALUE(text)
@VAR	VARP(number1, number2,...)
@VARS (รีลิส 3 & W)	VAR(number1, number2,)
@VDB	VDB(cost, salvage, life, start_period, end_period factor, no_switch)
@VLOOKUP	VLOOKUP(lookup_value, table_array, col_index_num)
@YEAR	YEAR(serial_number) ■

การคำนวณค่าตามสูตร

กฎการคำนวณค่าตามสูตรของโลตัส 1-2-3 กับเอ็กเซล 4.0 จะมีข้อแตกต่างกัน เช่น เซลที่บรรจุข้อความถ้าหากมีการนำไปอ้างใช้ในสูตรการคำนวณของโลตัส 1-2-3 จะถูกพิจารณาให้มีค่าเป็นศูนย์ แต่ในเอ็กเซล 4.0 เราไม่สามารถรวมข้อความและตัวเลขภายในสูตรคำนวณเดียวกัน นิพจน์ตรรกในโลตัส 1-2-3 จะได้รับการตีความให้ผลลัพธ์เป็น 0 หรือ 1 และแสดงผลเป็น 0 หรือ 1 ภายในเซลด้วย ถ้าอยู่ในเอ็กเซล 4.0 การตีความนิพจน์ตรรก จะให้ผลลัพธ์เป็น 0 หรือ 1 แต่การแสดงผลจะกลายเป็น false หรือ true อยู่ภายในเซล เป็นต้น

เราสามารถเลือกปรับตั้งค่าให้วิธีการตีความนิพจน์เป็นไปตามกฎของโลตัส 1-2-3 ด้วยการเรียกใช้รายการ Option ของเมนูหลักตามด้วยการเลือกรายการ Calculation (กดปุ่ม Alt พร้อม O แล้วตามด้วยการกดปุ่ม C) จากนั้นเป็นการเลือกรายการ Alternate Expression Evaluation ให้เป็นไปตามกฎ 1-2-3 ด้วยการกากบาทในกรอบสี่เหลี่ยม (กดปุ่ม Alt พร้อมกับ X) ตามรูปที่ 9 และสุดท้ายเป็นการกดปุ่ม OK ด้วยเม้าส์หรือกดปุ่ม Enter จากแป้นพิมพ์

สรุป

โปรแกรมเอ็กเซล 4.0 นับเป็นซอฟต์แวร์สเปรดชีตที่มีขีดความสามารถสูงมากของยุคนี้ แต่ก็ยังต้องหวังพึ่งตลาดของผู้ใช้ซอฟต์แวร์สเปรดชีตเดิม คือผู้ที่เคยใช้โลตัส 1-2-3 มาก่อน จนถึงกับต้องเพิ่มโหมดการใช้งานให้คล้ายคลึงกับที่ใช้ในโลตัส 1-2-3 อยู่หลายประการ ดังได้กล่าวถึงในมุมสเปรดชีตชุดนี้ เพื่อให้ผู้ใช้เดิมสามารถกระโดดข้ามมาใช้เอ็กเซลได้อย่างราบรื่นไม่มีปัญหา ในฉบับต่อไปจะได้กล่าวถึงการเรียกใช้คำสั่งอื่น ๆ ของเอ็กเซล 4.0 ต่อไป